Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MELCHIORA WATHELETA
přednesené dne 26. března 2015[1]

Věc C-89/14

A2A SpA
proti
Agenzia delle Entrate

[Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Corte suprema di cassazione (Itálie)]

„Řízení o předběžné otázce — Státní podpory — Rozhodnutí o navrácení protiprávních podpor — Metoda pro výpočet úroků použitelná na toto navrácení — Nařízení (ES) č. 794/2004 — Článek 11 — Složené úroky — Článek 13 — Datum vstupu v platnost — Vnitrostátní právní předpisy, které odkazují na ustanovení nařízení (ES) č. 794/2004, jež stanoví uplatnění složených úroků — Ustanovení ratione temporis nepoužitelná na rozhodnutí o navrácení — Obecné zásady unijního práva“

I – Úvod

1. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, doručená kanceláři Soudního dvora dne 21. února 2014, byla předložena v rámci sporu mezi společností A2A SpA (dále jen „A2A“) a Agenzia delle Entrate (daňová správa) ve věci navrácení společností A2A podpor prohlášených za protiprávní a neslučitelné se společným trhem rozhodnutím Komise 2003/193/ES ze dne 5. června 2002 o státních podporách ve formě osvobození od daně a zvýhodněných půjček poskytovaných Itálií podnikům veřejných služeb s převládajícím veřejným kapitálem[2].

2. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 14 nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku [108 SFEU][3] a článků 9, 11 a 13 nařízení Komise (ES) č. 794/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 659/1999[4].

3. Předkládající soud se konkrétně zabývá otázkou, zda tato ustanovení brání vnitrostátní právní úpravě, která odkazem na články 9 a 11 nařízení č. 794/2004 ukládá metodu složených úroků pro výpočet úroků dlužných v důsledku podpory, která má být navrácena. Bez dalšího však podotýkám, že podle článku 13 tohoto nařízení, na který vnitrostátní právní předpisy neodkazují, nebyl dotčený výpočet na dotčenou podporu *ratione temporis* použitelný.

1 — Původní jazyk: francouzština.
2 — Úř. věst. 2003, L 77, s. 21; Zvl. vyd. 08/01, s. 31.
3 — Úř. věst. L 83, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 110.
4 — Úř. věst. L 140, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 110.

II – **Právní rámec**

A – *Unijní právo*

1. Rozhodnutí 2003/193

4. Dne 5. června 2002 přijala Komise rozhodnutí 2003/193, jehož články 2 a 3 znějí takto:

„Článek 2

Tříleté osvobození od korporační daně stanovené v čl. 3 odst. 70 zákona č. 549 ze dne 28. prosince 1995 a v čl. 66 odst. 14 nařízení s mocí zákona č. 331 ze dne 30. srpna 1993, přeměněném v zákon zákonem č. 427 ze dne 29. října 1993, a výhody vyplývající z půjček poskytnutých podle článku 9a nařízení s mocí zákona č. 318 ze dne 1. července 1986, přeměněného se změnami v zákon zákonem č. 488 ze dne 9. srpna 1986, akciovým společnostem s převládajícím veřejným kapitálem zřízeným ve smyslu zákona č. 142 ze dne 8. června 1990, představují státní podpory ve smyslu čl. [107 odst. 1 SFEU].

Tyto podpory nejsou slučitelné se společným trhem.

Článek 3

Itálie přijme veškerá opatření potřebná k tomu, aby bylo možno získat od příjemce nazpět podporu uvedenou v článku 2, jež mu byla poskytnuta protiprávně.

Navrácení se provede bezodkladně a v souladu s postupy vnitrostátního práva za předpokladu, že umožňují okamžitý a účinný výkon rozhodnutí.

Podpora, která má být navrácena, zahrnuje úroky od data, kdy byla protiprávní podpora příjemci k dispozici, až do jejího skutečného navrácení. Úroky se vypočítají na základě referenční úrokové sazby používané pro výpočet dotačního ekvivalentu regionálních podpor.“ (*neoficiální překlad*)

5. Rozhodnutí 2003/193 bylo oznámeno Italské republice dne 7. června 2002.

2. Nařízení č. 659/1999

6. Článek 14 tohoto nařízení, nadepsaný „Navrácení podpory“, stanoví následující:

„1. Je-li v případech protiprávní podpory přijato záporné rozhodnutí, Komise rozhodne, že dotyčný členský stát učiní všechna nezbytná opatření, aby příjemce podporu navrátil (dále jen ‚rozhodnutí o navrácení‘). Komise nebude vyžadovat navrácení podpory, pokud by to bylo v rozporu s obecnými zásadami práva Společenství.

2. Podpora, která má být navrácena podle rozhodnutí o navrácení, zahrnuje úroky v přiměřené výši stanovené Komisí. Úroky jsou splatné od data, kdy byla protiprávní podpora k dispozici příjemci, do data jejího navrácení.

3. Aniž je dotčen příkaz Soudního dvora [Evropské unie] podle článku [278 SFEU], navrácení se provede bezodkladně a v souladu s postupy vnitrostátního práva dotyčného členského státu za předpokladu, že umožňují okamžitý a účinný výkon rozhodnutí Komise. Aniž je dotčeno [unijní] právo [...], učiní za tímto účelem a v případě řízení před vnitrostátními soudy dotyčné členské státy všechny nezbytné kroky v rámci jejich právních řádů, včetně dočasných opatření.“

3. Nařízení č. 794/2004

7. Články 9 a 11 nařízení č. 794/2004 jsou obsaženy v kapitole V nadepsané „Úroková sazba pro navrácení protiprávní podpory“.

8. Článek 9 tohoto nařízení, nadepsaný „Způsob stanovení úrokové sazby“, stanoví:

„1. Pokud není ve zvláštním rozhodnutí stanoveno jinak, je úroková sazba, která má být použita pro navrácení státní podpory poskytnuté v rozporu s čl. [108 odst. 3 SFEU], roční procentní sazba stanovená pro každý kalendářní rok.

[…]“

9. Článek 11 nařízení č. 794/2004, nadepsaný „Metoda pro uplatnění úroku“, zní takto:

„1. Úroková sazba, která se má použít, je sazba použitelná v den, kdy byla protiprávní podpora poprvé dána k dispozici příjemci.

2. Úroková sazba se uplatňuje jako složený úrok až do data navrácení podpory. Úroky narostlé v předcházejícím roce jsou v každém následujícím roce úročeny.

3. Úroková sazba podle odstavce 1 se použije po celé období až do data vrácení podpory. […]“

10. Článek 13 nařízení č. 794/2004, který je obsažen v kapitole VI, nadepsané „Závěrečná ustanovení“, se týká vstupu tohoto nařízení v platnost. První pododstavec tohoto článku stanoví, že „[t]oto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*“. Pátý pododstavec tohoto článku stanoví, že „[č]lánky 9 a 11 se použijí v souvislosti s jakýmkoli rozhodnutím o navrácení podpory, které bylo oznámeno po dni vstupu tohoto nařízení v platnost“ (a sice dne 20. května 2004), což není případ rozhodnutí Komise dotčeného v tomto spisu, které bylo oznámeno dne 7. června 2002.

B – *Italské právo*

11. Článek 1283 občanského zákoníku stanoví:

„Při neexistenci opačných zvyklostí se ze splatných úroků mohou platit úroky pouze ode dne podání soudní žaloby nebo podle dohody uzavřené po jejich splatnosti, a za předpokladu, že se jedná o úroky, které mají být zaplaceny alespoň za šest měsíců.“

12. Článek 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185 ze dne 29. listopadu 2008 [5] o naléhavých opatřeních na pomoc domácnostem, podnikům a zaměstnanosti zaměřených na změnu vnitrostátního strategického rámce prostřednictvím protikrizových opatření, přeměněné se změnami v zákon zákonem č. 2 ze dne 28. ledna 2009 [6] (dále jen „nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008“ [7]), stanoví:

„Úroky se určují podle ustanovení kapitoly V nařízení […] (ES) č. 794/2004 […]“

13. Podle Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud) odkaz v čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 pouze na kapitolu V nařízení č. 794/2004, a nikoli i na kapitolu VI tohoto nařízení, která obsahuje přechodné ustanovení čl. 13 pátého pododstavce, znamená, že se na dotčené navrácení musí uplatnit složené úroky, byť se toto navrácení týká rozhodnutí Komise, které bylo přijato před vstupem tohoto nařízení v platnost [8].

III – **Spor v původním řízení a předběžná otázka**

14. Společnost A2A vznikla fúzí společností ASM Brescia SpA a AEM SpA.

15. V období let 1996 až 1999 měly společnosti ASM Brescia SpA a AEM SpA prospěch z osvobození od daně z příjmů právnických osob a místní daně z příjmů na základě zvýhodněného režimu stanoveného vnitrostátními právními předpisy pro kapitálové společnosti s převládajícím veřejným kapitálem.

16. Toto osvobození bylo rozhodnutím 2003/193 ze dne 5. června 2002 oznámeným dne 7. června 2002 kvalifikováno jako „státní podpora“, která je protiprávní a neslučitelná se společným trhem.

17. Soudní dvůr v rozsudku Komise v. Itálie (C-207/05, EU:C:2006:366) rozhodl, že „Italská republika tím, že nepřijala ve stanovených lhůtách opatření nezbytná pro navrácení podpor ze strany příjemců těchto podpor, které byly prohlášeny za protiprávní a neslučitelné se společným trhem rozhodnutím [2003/193], nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článků 3 a 4 tohoto rozhodnutí“.

18. V návaznosti na tento rozsudek italský zákonodárce legislativně upravil navrácení dotčených podpor přijetím zejména čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008, podle kterého měly být úroky vypočítány v souladu s ustanoveními kapitoly V nařízení č. 794/2004, a sice uplatněním metody složených úroků.

5 — Běžný doplněk GURI č. 280 ze dne 29. listopadu 2008.

6 — Běžný doplněk GURI č. 22 ze dne 28. ledna 2009.

7 — Je třeba poznamenat, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce odkazuje rovněž na článek 1 nařízení vlády s mocí zákona č. 10 ze dne 15. února 2007 o dodržování povinností vyplývajících z práva Společenství a mezinárodních závazků, po změnách přeměněné v zákon zákonem č. 46 ze dne 6. dubna 2007 (dále jen „nařízení vlády s mocí zákona č. 10/2007“), jenž je nadepsán „Výkon rozsudku vydaného Soudním dvorem Evropských společenství dne 1. června 2006 ve věci C-207/05. Provedení rozhodnutí Komise 2003/193/ES ze dne 5. června 2002 […]“. Podle předkládajícího soudu je znění článku 1 nařízení vlády s mocí zákona č. 10/2007 totožné se zněním čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 a článkem 19 nařízení vlády s mocí zákona č. 135 ze dne 25. srpna 2009 o naléhavých ustanoveních pro provedení povinností vyplývajících z práva Společenství a výkon rozsudků Soudního dvora Evropských společenství, přeměněného se změnami v zákon zákonem č. 166 ze dne 20. listopadu 2009 (běžný doplněk GURI č. 274 ze dne 24. listopadu 2009). Předkládající soud nicméně nevysvětluje vztah mezi těmito třemi ustanoveními. Každopádně ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že relevantní část rozsudku Commissione tributaria regionale della Lombardia č. 99/19/10 (ve vztahu k němuž probíhá řízení o odvolání u předkládajícího soudu) odkazuje na čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008. Ve své analýze se tedy ve značné míře omezím na toto posledně uvedené ustanovení.

8 — I když se čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 nepochybně vztahuje na podpory, které mají být navráceny v souladu s rozhodnutím 2003/193, podotýkám, že z vnitrostátního právního rámce vylíčeného předkládajícím soudem jasně nevyplývá, že by metoda složených úroků byla uplatňována nebo uplatnitelná pouze na podpory, které mají být navráceny v souladu s tímto rozhodnutím, a nikoli na jiné protiprávní podpory.

19. Společnost A2A podala žalobu ke Commissione tributaria regionale della Lombardia (regionální daňový soud v Lombardii) proti daňovým výměrům [9], které jí byly oznámeny [10] za účelem uhrazení daní, které společnosti ASM Brescia SpA a AEM SpA nezaplatily na základě dotčeného osvobození od daně, které bylo kvalifikováno jako „protiprávní podpora“.

20. Ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že Commissione tributaria regionale della Lombardia svým rozsudkem č. 99/19/10 zejména rozhodl, že „výpočet úroků jako složených úroků je správný, jelikož byl proveden v souladu s čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 […], podle kterého jsou úroky počítány v souladu s ustanoveními kapitoly V nařízení [...] (ES) č. 794/04 [...] a který pouze potvrzuje praxi, kterou již Evropská komise uplatňuje přinejmenším od roku 1997“.

21. Společnost A2A podala proti tomuto rozsudku kasační opravný prostředek ke Corte suprema di cassazione, v němž zejména tvrdí, že tento závěr Commissione tributaria regionale della Lombardia porušuje „ustanovení článku 3 rozhodnutí 2003/193 ve spojení s článkem 13 nařízení (ES) č. 794/2004“.

22. Společnost A2A namítá rozpor vnitrostátních právních předpisů přijatých pro účely výpočtu úroků, a sice článku 24 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008, s unijním právem, jelikož tento článek odkazuje na nařízení č. 794/2004, jehož články 9 a 11 stanoví přísnější režim výpočtu úroků, než byl dříve přijatý režim, třebaže čl. 13 pátý pododstavec tohoto nařízení stanoví, že tento režim se použije v souvislosti s jakýmkoli rozhodnutím o navrácení podpory, které bylo oznámeno po dni vstupu uvedeného nařízení v platnost (tedy dne 20. května 2004), a tudíž nikoli v souvislosti s rozhodnutím 2003/193.

23. Corte suprema di cassazione uvádí, že ustanovení unijního práva patrně výslovně nezakazují členským státům přijmout takové pravidlo, avšak že:

— nařízení č. 794/2004 je jasné v tom, že metoda uplatnění úroků, kterou stanoví, se použije na rozhodnutí o navrácení oznámená po dni jeho vstupu v platnost;

— ke dni přijetí rozhodnutí 2003/193 v červnu 2002 ani unijní právo, ani judikatura Soudního dvora nestanovovaly, že úroky, které se mají uplatnit při navracení podpor, musí být počítány jako složené, přičemž praxe Komise v tomto ohledu dokonce odkazuje na ustanovení vnitrostátního práva, a

— italské právo připouští výpočet úroků z úroků (anatocismus) pro jakýkoli peněžitý závazek, a tudíž i pro pohledávky státu pouze v mezích stanovených v článku 1283 italského občanského zákoníku.

24. Za těchto podmínek se Corte suprema di cassazione rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je třeba článek 14 [nařízení č. 659/1999] a články 9, 11 a 13 [nařízení č. 794/2004] vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátním právním předpisům, které ve vztahu k navrácení státní podpory v návaznosti na rozhodnutí Komise oznámené dne 7. června 2002 stanoví, že úroky se určují na základě ustanovení kapitoly V nařízení č. 794/2004 (a to zejména článků 9 a 11), a tudíž podle úrokové sazby na základě režimu složených úroků?“

9 — Z vnitrostátního spisu předloženého kanceláři Soudního dvora vyplývá, že se věc v původním řízení týká následujících daňových výměrů: avviso di accertamento č. R1P3101304/2009 IRPEG + ILOR 1996, avviso di accertamento č. TMB030200374/2009 IRPEG 1998, avviso di accertamento č. TMB030200379/2009 IRPEG 1999, avviso di accertamento č. TMB030200381/2009 IRPEG 1998, avviso di accertamento č. TMB030200382/2009 IRPEG 1999 a avviso di accertamento č. R1P3100012/2009 IRPEG + ILOR 1997.

10 — Z vnitrostátního spisu předloženého kanceláři Soudního dvora a ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že úroky, které jsou uvedeny v těchto daňových výměrech, byly vypočítány podle ustanovení kapitoly V nařízení č. 794/2004, na která čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 odkazuje.

IV – **Řízení před Soudním dvorem**

25. Italská vláda, společnost A2A a Komise předložily písemná vyjádření. Vzhledem k tomu, že nikdo ze zúčastněných nepožádal, aby byla vyslechnuta jejich ústní vyjádření, rozhodl Soudní dvůr nekonat jednání.

V – **Analýza**

A – *Odkaz na vnitrostátní právo, pokud jde o výpočet úroků v období předcházejícím nařízení č. 794/2004*

26. Otázkou položenou Corte suprema di cassazione je, zda unijní právo brání vnitrostátní právní úpravě, a sice nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008, které stanoví uplatnění metody složených úroků na navrácení protiprávní podpory odkazem na nařízení č. 794/2004, které stanoví tuto metodu v článku 11, třebaže rozhodnutí o navrácení dotčené podpory bylo Italské republice oznámeno před datem vstupu tohoto nařízení v platnost [11].

27. Je nesporné, že v souladu s čl. 13 pátým pododstavcem nařízení č. 794/2004 se články 9 a 11 tohoto nařízení *ratione temporis* nepoužijí na rozhodnutí 2003/193 z důvodu jeho oznámení Italské republice před vstupem tohoto nařízení v platnost [12]. Nařízení č. 794/2004 tedy ukládá uplatnit metodu složených úroků na navrácení protiprávní podpory pouze tehdy, pokud rozhodnutí o navrácení bylo oznámeno po datu vstupu tohoto nařízení v platnost.

28. Italský zákonodárce však tím, že přijal čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008, záměrně zvolil uplatnění metody složených úroků na podporu, která má být navrácena na základě rozhodnutí 2003/193, i když toto rozhodnutí bylo přijato před datem vstupu článku 11 nařízení č. 794/2004 v platnost. Navíc ze spisu u Soudního dvora vyplývá, že se čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 odlišuje od článku 1283 italského občanského zákoníku, který stanoví výpočet úroků jako složený úrok pouze v přesně stanovených případech a za velmi přísných podmínek.

29. Společnost A2A má za to, že čl. 13 pátý pododstavec nařízení č. 794/2004 „zavádí jednoznačnou časovou mez“ a že vzhledem k tomu, že rozhodnutí 2003/193 „je z 5. června 2002 a bylo Italské republice oznámeno dne 7. června 2002, a sice před vstupem nařízení č. 794/2004 v platnost, a to dne 20. května 2004, je zjevné, že v rámci pouhého výkonu tohoto rozhodnutí nemůže odkaz na dotčené nařízení (z roku 2004) odůvodnit uplatnění složených úroků (stanovené uvedeným nařízením)“.

11 — Je třeba poznamenat, že se tato otázka týká pouze metody pro výpočet úroků použitelné na navrácení dotčené protiprávní podpory, a nikoli samotného principu jejího navrácení s úroky ve smyslu čl. 14 odst. 2 nařízení č. 659/1999. Rozsudkem ze dne 11. června 2009 totiž Tribunál zamítl žaloby podané společnostmi AEM SpA a ASM Brescia SpA znějící na zrušení článků 2 a 3 rozhodnutí 2003/193. Viz rozsudky ASM Brescia v. Komise (T-189/03, EU:T:2009:193) a AEM v. Komise (T-301/02, EU:T:2009:191), potvrzené v rámci kasačního opravného prostředku rozsudky A2A v. Komise (C-318/09 P, EU:C:2011:856) a A2A v. Komise (C-320/09 P, EU:C:2011:858).

12 — Viz body 5 a 10 tohoto stanoviska.

1. Unijní právo předcházející nařízení č. 794/2004 neukládalo žádnou metodu pro výpočet složených úroků

30. Je nutno konstatovat, že z pouhé nepoužitelnosti *ratione temporis* článku 11 nařízení č. 794/2004 na rozhodnutí 2003/193 nelze při neexistenci jiných skutečností a mlčení znění tohoto nařízení vyvodit, že unijní právo brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví uplatnění metody složených úroků na navrácení protiprávní podpory dotčené ve věci v původním řízení. I když čl. 13 pátý pododstavec nařízení č. 794/2004 členským státům jasně ukládá povinnost uplatnit na navracení protiprávních podpor metodu složených úroků ode dne, který přesně stanoví, znění tohoto ustanovení nezakazuje její uplatnění před tímto datem.

31. Kromě toho poukazuji na to, že ke dni přijetí a oznámení rozhodnutí 2003/193 v červnu 2002 žádné ustanovení unijního práva, ani judikatura Soudního dvora či Tribunálu neukládaly nebo nevylučovaly volbu určité specifické metody výpočtu úroků použitelné na navracení protiprávní podpory [13].

32. V této souvislosti je třeba poznamenat, že ačkoli čl. 14 odst. 2 nařízení č. 659/1999 stanoví, že „[p]odpora, která má být navrácena podle rozhodnutí o navrácení, zahrnuje úroky v přiměřené výši stanovené Komisí“, toto ustanovení mlčí o otázce, zda tyto úroky musejí být počítány jako jednoduché nebo složené.

33. Navíc, pokud jde o rozhodnutí 2003/193, jeho článek 3 stanoví, že „navrácení se provede bezodkladně a v souladu s postupy vnitrostátního práva za předpokladu, že umožňují okamžitý a účinný výkon rozhodnutí“, že „podpora, která má být navrácena, zahrnuje úroky od data, kdy byla protiprávní podpora příjemci k dispozici, až do jejího skutečného navrácení“ a že „úroky se vypočítají na základě referenční úrokové sazby používané pro výpočet dotačního ekvivalentu regionálních podpor“. Přestože rozhodnutí 2003/193 uvádí období a referenční úrokovou sazbu [14] pro výpočet úroků, nezmiňuje se o tom, zda úroky [15] musí být počítány podle metody jednoduchých úroků nebo metody složených úroků.

2. Unijní právo předcházející nařízení č. 794/2004 odkazuje na vnitrostátní právo, pokud jde o výpočet úroků

34. I když v rozsudku Komise v. Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, bod 83) Soudní dvůr rozhodl, že „způsob aktualizace protiprávní podpory je otázka hmotněprávní, nikoli procesněprávní“, z tohoto rozsudku rovněž vyplývá, že před přijetím nařízení č. 794/2004 a při mlčení rozhodnutí o navrácení o otázce, zda podpora, která má být navrácena, musí být aktualizována na základě složené úrokové sazby či nikoli, bylo navrácení částky protiprávně poskytnutých podpor provedeno podle ustanovení vnitrostátního práva, včetně ustanovení týkajících se úroků z prodlení

13 — V tomto smyslu viz rozsudek Komise v. Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, body 46 a 82). Soudní dvůr v bodě 46 tohoto rozsudku konstatuje, že ve sdělení 2003/C 110/08 ze dne 8. května 2003 o úrokových sazbách, které se použijí v případě navrácení protiprávně poskytnuté podpory (Úř. věst. C 110, s. 21) (*neoficiální překlad*), „Komise [...] výslovně přiznala, že vyvstala otázka, zda úroky mají být jednoduché, nebo složené a rozhodla, že je naléhavé vyjasnit její postoj v tomto ohledu. Informovala tedy členské státy a zúčastněné strany, že v každém rozhodnutí o navrácení protiprávní podpory, které v budoucnu přijme, použije složené úročení“.

14 — Obdobně viz článek 9 nařízení č. 794/2004.

15 — Obdobně viz článek 11 nařízení č. 794/2004.

z pohledávek státu [16]. Soudní dvůr tedy učinil závěr, že praxe zavedená Komisí spojuje otázku uložení úroků a jejich výpočtu s procesními postupy navracení a odkazoval v tomto ohledu na vnitrostátní právo [17]. V tomto rozsudku Soudní dvůr poznamenal, že francouzské právo stanoví uplatnění jednoduché úrokové sazby. V důsledku toho dospěl k závěru, že dotčené rozhodnutí o navrácení musí být vykládáno v tom smyslu, že úroky vztahující se na období od data tohoto rozhodnutí do data navrácení podpory budou počítány jednoduchým úročením.

35. Mám tedy za to, že článek 3 rozhodnutí 2003/193 tím, že stanoví, že se navrácení dotčené podpory musí uskutečnit v souladu s postupy stanovenými vnitrostátním právem dotyčného členského státu, ponechává otevřenou otázku metody pro výpočet úroků. Z toho vyplývá, že Italská republika měla možnost zvolit si mezi jednoduchým a složeným úročením [18]. Dodávám, že italský zákonodárce učinil volbu tak, že odkázal na metodu sice stanovenou nařízením č. 794/2004, avšak bez jakéhokoli náznaku vůle splnit tím povinnost, kterou mu ukládalo unijní právo.

B – *Ukládá unijní právo meze výkonu této svobody?*

36. V této souvislosti je zjevné, že článek 3 rozhodnutí 2003/193 provádí článek 14 nařízení č. 659/1999, který upravuje postup vymáhání protiprávních podpor členskými státy.

37. Článek 14 odst. 1 nařízení č. 659/1999 totiž stanoví, že je-li v případech protiprávní podpory přijato záporné rozhodnutí, Komise rozhodne, že dotyčný členský stát učiní všechna nezbytná opatření, aby příjemce podporu navrátil. Tento odstavec dodává, že Komise nevyžaduje navrácení podpory, pokud by tím odporovala obecné zásadě unijního práva.

38. V souladu s čl. 14 odst. 3 první větou tohoto nařízení se navrácení provede bezodkladně a v souladu s postupy vnitrostátního práva dotyčného členského státu, jestliže umožňují okamžitý a účinný výkon rozhodnutí Komise. Aniž je dotčeno unijní právo, učiní za tímto účelem dotyčné členské státy v souladu s čl. 14 odst. 3 poslední větou uvedeného nařízení všechny nezbytné kroky v rámci jejich právních řádů, včetně dočasných opatření.

39. Podmínky uložené čl. 14 odst. 3 nařízení č. 659/1999 pouze odrážejí požadavky zásady efektivity zakotvené v judikatuře Soudního dvora [19]. V souladu s touto zásadou efektivity tak, jak byla upřesněna ustálenou judikaturou pro oblast státních podpor, platí, že členský stát, který je na základě rozhodnutí Komise povinen zajistit navrácení protiprávních podpor, si podle zásady procesní autonomie může zvolit prostředky, jimiž tuto povinnost splní, pakliže zvolená opatření neohrozí působnost a účinnost unijního práva [20] a respektují obecné zásady unijního práva a základních práv [21].

16 — Komise „v dopise členským státům SG(91) D/4577 ze dne 4. března 1991 uvedla, že konečné rozhodnutí, jímž konstatuje neslučitelnost podpory se společným trhem, bude zahrnovat vrácení částky již protiprávně vyplacené podpory, přičemž vrácení se uskuteční v souladu s ustanoveními vnitrostátního práva, včetně ustanovení týkajících se úroků z prodlení z pohledávek státu, přičemž úroky začínají obvykle běžet k datu poskytnutí dotčené protiprávní podpory“. Ve sdělení ze dne 30. dubna 2004 o obsoletním charakteru určitých předpisů týkajících se politiky v oblasti státních podpor (Úř. věst. 2004, C 115, s. 1) (*neoficiální překlad*) Komise informovala členské státy a dotčené třetí strany, že nebude nadále uplatňovat tento dopis. Z tohoto sdělení vyplývá, že „[v] návaznosti na přijetí nařízení (ES) č. 794/2004 Komisí […] se několik těchto předpisů stalo obsoletními. Dotčené předpisy se týkají povinnosti oznámení, postupů oznamování, včetně zrychlených oznamování, výročních zpráv, lhůt a navracení protiprávních podpor“. Rozsudek Komise v. Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, body 83 a 84).

17 — V tomto smyslu viz rozsudek Komise v. Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, body 80 až 86).

18 — Podle mého názoru článek 3 rozhodnutí 2003/193, jehož znění je téměř totožné s ustanovením dotčeným v rozsudku Komise v. Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707), výslovně spojuje otázku uložení úroků s procesními postupy navracení a odkazuje v tomto ohledu na vnitrostátní právo.

19 — Viz rozsudek Scott a Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, bod 20 a citovaná judikatura).

20 — Rozsudek Scott a Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, bod 21).

21 — Rozsudek Komise v. Německo (C-527/12, EU:C:2014:2193, bod 39).

40. Z toho důvodu je třeba ověřit, zda uplatnění metody složených úroků v souladu s takovou vnitrostátní právní úpravou, jako je vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, neohrožuje působnost a účinnost unijního práva a není v rozporu se základními právy nebo obecnou zásadou unijního práva. Požadavky vyplývající z ochrany obecných zásad uznaných právním řádem Unie totiž zavazují i členské státy, které provádějí unijní právní předpisy [22], v projednávaném případě čl. 14 odst. 1 nařízení 659/1999 a článek 3 rozhodnutí 2003/193.

1. Dotčené opatření s ohledem na účinnost unijního práva v oblasti státních podpor

41. Podle ustálené judikatury je zrušení protiprávní podpory prostřednictvím jejího navrácení logickým důsledkem konstatování její protiprávnosti. Navrácením poskytnuté podpory totiž příjemce ztratí výhodu, kterou měl na trhu ve srovnání se svými konkurenty, a obnoví se stav před poskytnutím podpory [23].

42. Kromě toho, jak je uvedeno ve sdělení 2003/C 110/08, účinkem protiprávní podpory, která má být navrácena, je „poskytnutí finančních prostředků příjemci za stejných podmínek jako střednědobá bezúročná půjčka. Proto se uplatnění složených úroků jeví jako nezbytné, aby finanční výhody vyplývající z takovéto situace byly zcela eliminovány“ [24]. Z toho plyne, že uplatnění složených úroků pouze aktualizuje finanční hodnotu protiprávní podpory, ze které měl příjemce prospěch.

43. Proto taková vnitrostátní právní úprava, jako je vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která ukládá vymáhání úroků z poskytnutých protiprávních podpor počítaných jako složený úrok, která tudíž směřuje k odstranění všech finančních výhod, které protiprávní podpory přinesly, včetně příslušenství [25], je s to znovu zavést běžné podmínky hospodářské soutěže, které byly narušeny poskytnutím dotčené protiprávní podpory [26], a v důsledku toho zaručit působnost a účinnost unijního práva v oblasti státních podpor.

2. Dotčené opatření s ohledem na nečinnost Italské republiky a ochranu obecných zásad legitimního očekávání a právní jistoty

44. Společnost A2A uvádí, že prodlení ve vymáhání podpory dotčené ve věci v původním řízení a skutečnost, že k němu došlo až po konstatování nesplnění povinnosti Italské republiky Soudním dvorem v rozsudku Komise v. Itálie (C-207/05, EU:C:2006:366), musejí být přičítány výlučně „nečinnosti“ tohoto státu. Z tohoto důvodu je podle společnosti A2A uplatnění složených úroků „bezdůvodným zdaněním“.

45. Tuto argumentaci nelze přijmout.

46. Uplatnění složených úroků ode dne obdržení protiprávní podpory do dne jejího skutečného vrácení pouze umožňuje, aby toto vrácení odpovídalo skutečné hodnotě podpory, ze které měla společnost A2A prospěch, v průběhu času [27]. Nelze tedy hovořit o dani či „bezdůvodném zdanění“.

22 — Rozsudek Gerekens a Procola (C-459/02, EU:C:2004:454, bod 21).

23 — Rozsudek Unicredito Italiano (C-148/04, EU:C:2005:774, bod 113 a citovaná judikatura).

24 — Viz rovněž bod 13 odůvodnění nařízení č. 794/2004, který stanoví, že „[s]tátní podporu lze považovat za faktor, který sníží střednědobé finanční požadavky přijímajícího podniku. […]“

25 — Obdobně viz rozsudek Falck a Acciaierie di Bolzano v. Komise (C-74/00 P et C-75/00 P, EU:C:2002:524, bod 159), v němž Soudní dvůr rozhodl, že „dřívější situaci lze nutně obnovit pouze tehdy, pokud navrácení podpory doprovází úročení ode dne poskytnutí podpory a pokud uplatněné úrokové sazby představují úrokové sazby účtované na trhu. V opačném případě by si příjemce přinejmenším ponechal výhodu rovnající se státní bezúročné záloze nebo subvencované půjčce“.

26 — Viz rozsudek Scott a Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, bod 22 a citovaná judikatura).

27 — Viz body 42 a 43 tohoto stanoviska.

47. A2A má rovněž za to, že „ochrana legitimního očekávání brání tomu, aby vnitrostátní právní předpisy zbavily se zpětným účinkem osobu právně chráněného očekávání v to, že její povinnost navrácení je zatížena jednoduchými úroky“. Tato společnost navíc uvádí, že akty orgánů a vnitrostátní opatření, která je provádějí, musí být určité a předvídatelné, aby dotyčným osobám umožnily odhadnout jejich účinky v čase a seznámit se přesně s rozsahem povinností, které jim ukládají. Podle A2A se tento požadavek právní jistoty uplatní obzvláště tehdy, jde-li o právní úpravu, jež by mohla obsahovat finanční zátěž pro jednotlivce.

48. Ačkoli zásada právní jistoty, jež patří mezi obecné zásady uznané v unijním právním řádu a zavazuje i členské státy, když provádějí unijní právní předpisy [28], obecně „brání tomu, aby časová působnost právního aktu byla stanovena k datu předcházejícímu jeho zveřejnění“ [29], nejsem na rozdíl od vyjádření společnosti A2A toho názoru, že by se vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení aplikovala se zpětným účinkem.

49. S výhradou ověření provedeného předkládajícím soudem totiž ze spisu předloženého Soudnímu dvoru nevyplývá, že by nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 uplatňovalo se zpětným účinkem metodu složených úroků na již navrácené podpory nebo že by vstoupilo v platnost před svým zveřejněním. Poukazuji na to, že ke dni zaslání daňových výměrů dotčených ve věci v původním řízení [30] bylo nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 již použitelné, jelikož jeho článek 36 stanoví vstup tohoto nařízení v platnost ke dni svého zveřejnění v *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, a sice dne 29. listopadu 2008 [31].

50. Mimoto, i když je pravda, že metoda složených úroků uplatněná na výpočet úroků dlužných z podpory, která má být navrácena v souladu s rozhodnutím 2003/193, nebyla před přijetím nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 použitelná v unijním právu ani v italském právu, a v důsledku toho při přijetí a oznámení tohoto rozhodnutí, z ustálené judikatury vyplývá, že se nové pravidlo použije okamžitě na budoucí účinky situace, která vznikla za platnosti dřívějšího pravidla [32].

51. Vzhledem k tomu, že podpora dotčená ve věci v původním řízení nebyla navrácena, a ani dokonce nebyla předmětem výše uvedených daňových výměrů, před zveřejněním nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008, nelze mít za to, že čl. 24 odst. 4 tohoto nařízení vlády s mocí zákona ovlivňuje situaci, která vznikla před jeho vstupem v platnost.

52. Z toho plyne, že vyjádření společnosti A2A stran uplatnění se zpětným účinkem metody složených úroků a porušení zásad legitimního očekávání a právní jistoty nemůže obstát.

53. Poukazuji rovněž na to, že zveřejněním nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 bylo uplatnění metody složených úroků na výpočet úroků dlužných z protiprávních podpor, které měly být navráceny podle rozhodnutí 2003/193, určité a její uplatnění bylo pro jednotlivce předvídatelné.

28 — V tomto smyslu viz rozsudek Gerekens a Procola (C-459/02, EU:C:2004:454, body 21 až 24).

29 — Viz rozsudek Nizozemsko v. Rada (C-110/97, EU:C:2001:620, bod 151 a citovaná judikatura). Mimoto podle ustálené judikatury platí, že hmotněprávní pravidla musí být za účelem zajistit dodržování zásad právní jistoty a ochrany legitimního očekávání vykládána tak, že se vztahují na situace nastalé před jejich vstupem v platnost pouze tehdy, když z jejich znění, cíle a struktury jasně vyplývá, že jim musí být přiznán takový účinek [v tomto smyslu viz rovněž rozsudek Pokrzeptowicz-Meyer (C-162/00, EU:C:2002:57, bod 49)].

30 — Nevyplyne-li z ověření provedeného předkládajícím soudem jiný závěr, tyto výměry byly patrně vydány v roce 2009. Viz poznámka 9 tohoto stanoviska.

31 — Vzhledem k tomu, že nařízení vlády s mocí zákona č. 10/2007 vstoupilo v platnost dne 16. února 2007, má analýza se *mutatis mutandis* vztahuje na jeho článek 1. Viz poznámka 7 tohoto stanoviska.

32 — Rozsudek Pokrzeptowicz-Meyer (C-162/00, EU:C:2002:57, bod 50 a citovaná judikatura).

C – *Dotčené opatření s ohledem na základní práva*

54. Zaprvé stejně jako Komise poznamenávám, že jelikož cílem navrácení podpory navýšené o úroky vypočítané jako složený úrok je pouze důsledně obnovit předchozí právní stav, nepředstavuje taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, sankci [33] a nelze ji považovat za nepřiměřenou vzhledem k cílům uvedeným v článcích 107 SFEU a 108 SFEU [34]. Kromě toho je jasné, že při samotné neexistenci sankce není článek 49 Listiny základních práv Evropské unie, podle něhož „nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu“, použitelný.

55. Zadruhé je třeba, abych analyzoval argument společnosti A2A týkající se diskriminace.

56. Podle společnosti A2A se podniky, jež přijaly podporu a jimž byly určeny platební výměry založené na článku 24 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008, nacházejí v odlišné a méně příznivé situaci, než je situace podniků, na něž se vztahují rozhodnutí o navrácení podpor přijatá současně nebo před rozhodnutím 2003/193 [35], a vůči nimž se při vymáhání podpor neuplatnily složené úroky.

57. Ačkoli je zásada rovného zacházení obecnou zásadou unijního práva zakotvenou v článcích 20 a 21 Listiny základních práv Evropské unie [36], z ustálené judikatury vyplývá, že tato zásada vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno. Prvky, které charakterizují odlišné situace, a konkrétně jejich srovnatelný charakter, je potřeba určit a posoudit zejména ve světle cíle a účelu unijního aktu, který zavádí dotčené rozlišování. Mimoto musí být zohledněny zásady a cíle sledované v oblasti, do níž dotčené opatření spadá. Takový přístup se musí též *mutatis mutandis* uplatňovat v rámci přezkumu, který vede k posouzení slučitelnosti vnitrostátních opatření, která provádějí unijní právo, z hlediska zásady rovného zacházení [37].

58. I když je znění čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 abstraktní a obecné, z některých písemností ve spise předloženém Soudnímu dvoru vyplývá, že bylo přijato právě za účelem právně upravit navrácení podpor prohlášených za protiprávní rozhodnutím 2003/193 [38]. Mimoto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, vyjádření společnosti A2A a italské vlády zdůrazňují rozdíly mezi metodou pro výpočet úroků stanovenou v čl. 24 odst. 4 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008 (složené úroky) a metodou stanovenou v článku 1283 italského občanského zákoníku [39] (jednoduché úroky). Kromě toho z vnitrostátního právního rámce vylíčeného předkládajícím soudem jasně nevyplývá, že by metoda složených úroků byla uplatňována nebo uplatnitelná pouze na podpory, které mají být navráceny v souladu s rozhodnutím 2003/193, a nikoli na jiné protiprávní podpory [40].

33 — Obdobně viz rozsudek Belgie v. Komise (C-75/97, EU:C:1999:311, bod 65).

34 — Viz rozsudek Diputación Foral de Vizcaya a další v. Komise (C-471/09 P à C-473/09 P, EU:C:2011:521, bod 100).

35 — Podle společnosti A2A neuložila Italská republika složené úroky na navrácení na základě rozhodnutí Komise 2000/668/ES ze dne 12. července 2000 o státních podporách poskytovaných Itálií na základě italského zákona č. 549/95 loďařským společnostem v podobě daňových úlev (Úř. věst. L 279, s. 46).

36 — Rozsudek Guardian Industries a Guardian Europe v. Komise (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, bod 51).

37 — Rozsudek IBV & Cie (C-195/12, EU:C:2013:598, body 50, 52 a 53).

38 — Článek 1 nařízení vlády s mocí zákona č. 10/2007 je nadepsán takto: „Výkon rozsudku vydaného Soudním dvorem Evropských společenství dne 1. června 2006 ve věci C-207/05. Provedení rozhodnutí Komise 2003/193/ES ze dne 5. června 2002 […]“. Viz též poznámka pod čarou 7 tohoto stanoviska.

39 — Viz body 22 a 23 tohoto stanoviska.

40 — Viz poznámka pod čarou 8 tohoto stanoviska.

59. Navíc poznamenávám, že italská vláda ve svém vyjádření nevysvětluje, proč se vnitrostátní zákonodárce rozhodl uplatnit metodu pro výpočet stanovenou nařízením č. 794/2004 pouze na akty o navrácení založené na rozhodnutí 2003/193. Italská vláda pouze uvádí, že cílem vnitrostátní právní úpravy je znovu zavést situaci před poskytnutím protiprávní podpory a že „zatímco obecné pravidlo vnitrostátního práva (a sice článek 1283 občanského zákoníku) zakotvuje zásadu, že úroky jsou zpravidla jednoduché, zvláštní pravidla, kterými se řídí navrácení státní podpory na základě rozhodnutí 2003/193, stanoví opačnou zásadu, podle které jsou úroky složené“.

60. Jak jsem již vysvětlil, je pravda, že cílem takové vnitrostátní právní úpravy, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která ukládá metodu složených úroků pro výpočet úroků dlužných z podpory, která má být navrácena, je znovu zavést situaci před poskytnutím protiprávní podpory a odstranit všechny finanční výhody, které z podpory vyplývají a mají protisoutěžní účinky. Právní úprava totiž tím, že ukládá tuto metodu, zamezuje tomu, aby si podnik ponechal výhodu odpovídající bezúročné půjčce [41].

61. Účinné použití článků 107 SFEU a 108 SFEU tedy vyžaduje, aby členský stát mohl přizpůsobit metodu pro výpočet úroků z protiprávních podpor za účelem odstranění všech finančních výhod vyplývajících z podpory a aby taková právní úprava, která mění předcházející právní úpravu, nevedla k porušení zásady rovného zacházení.

62. Proto skutečnost, že se podniky, jež přijaly podporu a jimž byly určeny platební výměry založené na článku 24 nařízení vlády s mocí zákona č. 185/2008, nacházejí v odlišné a méně příznivé situaci, než je situace podniků, na něž se vztahují rozhodnutí o navrácení podpor zaslaná Italské republice před přijetím rozhodnutí 2003/193, nepředstavuje porušení zásady rovného zacházení [42].

63. Pravděpodobně tomu tak není u rozhodnutí o navrácení podpor, která jsou přijata současně nebo po rozhodnutích založených na rozhodnutí 2003/193 a nepodléhají nařízení č. 794/2004, avšak žádost o rozhodnutí o předběžné otázce neobsahuje dostatečné informace pro posouzení existence případné diskriminace v tomto ohledu.

64. Vzhledem k tomu, že Soudní dvůr nemá k dispozici konkrétní informace o jiných souběžných či pozdějších rozhodnutích o navrácení podpor, ani o případných kritériích, která sloužila jako základ pro toto případné rozlišení, a případně pro jejich odůvodnění, předkládajícímu soudu přísluší, aby tuto otázku posoudil na základě zásad rozvinutých v tomto stanovisku.

65. Pokud předkládající soud zjistí, že společnost A2A byla skutečně obětí neodůvodněné diskriminace, přísluší mu přijmout nápravná opatření, která jsou nutná k jejímu odstranění, a to v souladu s vnitrostátním postupem. Jinými slovy by tedy předkládajícímu soudu pro zajištění užitečného účinku obecné zásady rovnosti příslušelo, aniž by upustil od uložení úroků, vyloučit uplatnění metody složených úroků pro výpočet úroků dlužných z podpory, kterou má A2A navrátit.

41 — Viz body 41 až 43 tohoto stanoviska.

42 — Ani skutečnost, že Italská republika uplatňuje v souladu se zásadou procesní autonomie metodu složených úroků, zatímco jiné členské státy uplatňují metodu jednoduchých úroků, nepředstavuje na rozdíl od vyjádření společnosti A2A porušení zásady rovného zacházení. Zásada procesní autonomie totiž předpokládá, že může být s příjemci protiprávních podpor zacházeno rozdílně v jednotlivých členských státech, které se tedy nenacházejí ve srovnatelných situacích, samozřejmě s výhradou, že tyto rozdíly neohrožují účinnost unijního práva.

VI – **Závěry**

66. Vzhledem k výše uvedeným úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžnou otázku položenou Corte suprema di cassazione odpověděl následovně:

Článek 14 nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku [108 SFEU], články 9, 11 a 13 nařízení Komise (ES) č. 794/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se provádí nařízení Rady č. 659/1999 a obecné zásady unijního práva musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stran navrácení státní podpory v návaznosti na rozhodnutí Komise [oznámené dne 7. června 2002] stanoví, že úroky se určují na základě metody složených úroků.